

Η Εφαρμογή του κανονισμού 1804/99 περί βιολογικής κτηνοτροφίας στη Θεσσαλία

Ο. Χριστοπούλου¹ και Σ. Μπακοπούλου²

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πεδίον Άρεως, 383 34 Βόλος, e-mail: ochris@prd.uth.gr

²Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Πεδίον Άρεως 383 34 Βόλος, e-mail: sobakop@prd.uth.gr

Περίληψη

Από τη διερεύνηση εφαρμογής του προγράμματος της βιολογικής κτηνοτροφίας σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας καταδεικνύεται ότι τα ποσοστά εφαρμογής του μέτρου της βιολογικής κτηνοτροφίας στην Περιφέρεια αυτή είναι αρκετά ικανοποιητικά σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Ελλάδας. Σύμφωνα με στοιχεία του 2002, η Περιφέρεια Θεσσαλίας έρχεται τρίτη στη συνολική κατανομή πιστοποιημένων βιολογικών βοσκοτόπων συγκεντρώνοντας το 6% των συνολικών βιολογικών βοσκοτόπων, πρώτη στη συνολική κατανομή παραγωγών βιολογικής κτηνοτροφίας με το 27% του συνόλου των παραγωγών και τρίτη στη συνολική κατανομή ζώων βιολογικής κτηνοτροφίας συγκεντρώνοντας το 17% επί του συνόλου των βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων στην Ελλάδα. Από την άλλη πλευρά και σε ό,τι αφορά την κατανομή των ανωτέρω ποσοστών στο εσωτερικό της Περιφέρειας, αυτή εμφανίζεται εξαιρετικά ανομοιόμορφη, χαρακτηριζόμενη από έντονες χωρικές συγκεντρώσεις σε μεμονωμένα σημεία. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι στο Νομό Μαγνησίας συγκεντρώνεται η απόλυτη πλειονότητα των ζώων και παραγωγών, ήτοι το 41% των βοοειδών, το 89% των αιγοπροβάτων και το 90% των παραγωγών βιολογικής κτηνοτροφίας. Εάν λάβουμε υπόψη ότι στο Νομό αυτό δεν ασκείται σημαντική κτηνοτροφική δραστηριότητα γενικά, συμπεραίνουμε ότι η συντριπτική πλειονότητα των Θεσσαλών κτηνοτρόφων ασκούν εκτατική κτηνοτροφία. Το συμπέρασμα αυτό κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικό, μια και η γνώση που προσφέρει θα μπορούσε χρησιμοποιηθεί ως βάση για την ανάληψη πρωτοβουλίας σχετικά με την υλοποίηση προγραμμάτων και μέτρων που θα έχουν ως στόχο την ευρεία διάδοση της βιολογικής κτηνοτροφίας σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας. Τα σημαντικότερα από αυτά τα προγράμματα και μέτρα θα πρέπει να βασίζονται στη συγκριτική ανάλυση και μελέτη των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που εμφανίζει σήμερα η άσκηση βιολογικής κτηνοτροφίας στην Ελλάδα, έτσι ώστε να καθίσταται εφικτή η εφαρμογή από τον εκάστοτε κτηνοτρόφο της βέλτιστης βιώσιμης λύσης, όχι μόνο από οικονομική αλλά και από περιβαλλοντική άποψη.

Λέξεις κλειδιά: Βιολογική κτηνοτροφία, συμβατική κτηνοτροφία, Θεσσαλία, βοσκότοποι, βιολογικά εκτρεφόμενα ζώα.

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να εμφανίζεται ένα αυξημένο ενδιαφέρον σχετικά με τα αγροπεριβαλλοντικά θέματα, ιδιαίτερα μετά την αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στο ενδιάμεσο της υλοποίησης του Προγράμματος Δράσης 2000. Βασικό άξονα αποτελεί πλέον η ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου με δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον (Pacini et al. 2004). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις τελευταίες διατροφικές κρίσεις θέτει τις απαραίτητες βάσεις για την ανάπτυξη μεθόδων παραγωγής στον αγροτικό

τομέα οι οποίες συμβάλλουν στην προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζουν υψηλής ποιότητας προϊόντα τα οποία μπορούν πλέον να ανταποκριθούν στις σύγχρονες καταναλωτικές ανάγκες.

Μία από αυτές τις μεθόδους αποτελεί αναμφισβήτητα η βιολογική κτηνοτροφία. Πρόκειται για ένα σύστημα εκτροφής που στηρίζεται στη φυσική διαβίωση των ζώων, χρησιμοποιεί κατά βάση ζωοτροφές που έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο, περιορίζει στο ελάχιστο δυνατό τη χρήση συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμάκων, ενθαρρύνει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας με την αξιοποίηση εγχώριων φυλών ζώων και διακρίνεται για την ποιότητα και την υγιεινή των προϊόντων που παράγει (Borell and Sorensen 2004). Απαιτεί μια συνολική μεταχείριση των αγροτικών ζώων, τέτοια που να διασφαλίζει την υγεία και τη φυσιολογική τους ανάπτυξη, καθώς και την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων.

Με την παραγωγή βιολογικών προϊόντων η ελληνική κτηνοτροφία μπορεί, όχι μόνο να αναδείξει και να διασφαλίσει την ποιότητα των εγχώριων ζωικών προϊόντων, αλλά να κατακτήσει και αγορές του εξωτερικού. Επίσης, με την παραγωγή τέτοιων προϊόντων, τα οποία απολαμβάνουν συνήθως καλύτερων τιμών, μπορεί να αυξηθεί το εισόδημα των εκμεταλλεύσεων, ιδίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας.

Η βιολογική κτηνοτροφία στην Ευρώπη

Η βιολογική κτηνοτροφία στην Ευρώπη αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα στη Μ. Βρετανία, τη Δανία, τη Γερμανία και την Αυστρία. Τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή της βιολογικής κτηνοτροφίας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ανεπαρκή. Το 2000 η Αυστρία ερχόταν πρώτη στη συνολική κατανομή βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων συγκεντρώνοντας το 10% των βοοειδών, το 30% των αιγοπροβάτων και το 1% των χοίρων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη στιγμή που οι περισσότερες από τις υπόλοιπες χώρες συγκέντρωναν λιγότερο από το 1% των βοοειδών, το 10% των αιγοπροβάτων και το 0,5% των χοίρων (Borell and Sorensen 2004).

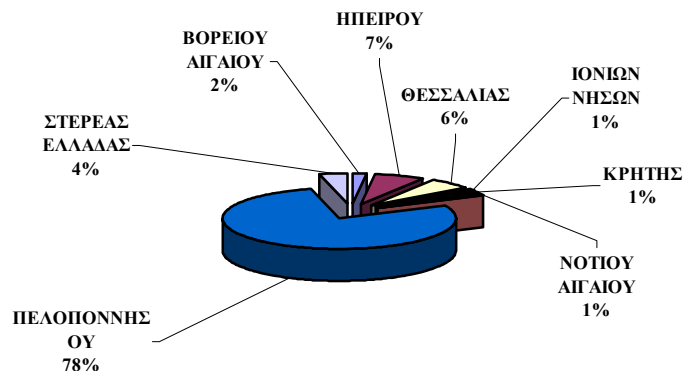
Σχετικά με τις ποσότητες των βιολογικών κτηνοτροφικών προϊόντων στη Γερμανία παράγονται 224 εκατομμύρια λίτρα βιολογικού γάλακτος το χρόνο, στην Ελβετία 210, στην Αυστρία 170 και στη Δανία 140. Στη Γαλλία σφάζονται κάθε χρόνο 25.000.000 βιολογικά κοτόπουλα, ενώ η κατανάλωση βιολογικού κρέατος πλησιάζει τους 2.000 τόνους (Λουκάκης 2001).

Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι ακόμη και στις χώρες με παράδοση στη βιολογική κτηνοτροφία, το ποσοστό για παράδειγμα της βιολογικής αιγοπροβατοτροφίας, έναντι της συμβατικής δεν ξεπερνά το 11% στην Αυστρία, ενώ κυμαίνεται συνήθως γύρω στο 2,5% στις περισσότερες από αυτές, όπως για παράδειγμα στη Μ. Βρετανία, τη Δανία και τη Γερμανία (ΠΙΝΔΟΣ Κ.Σ.Σ. 2003).

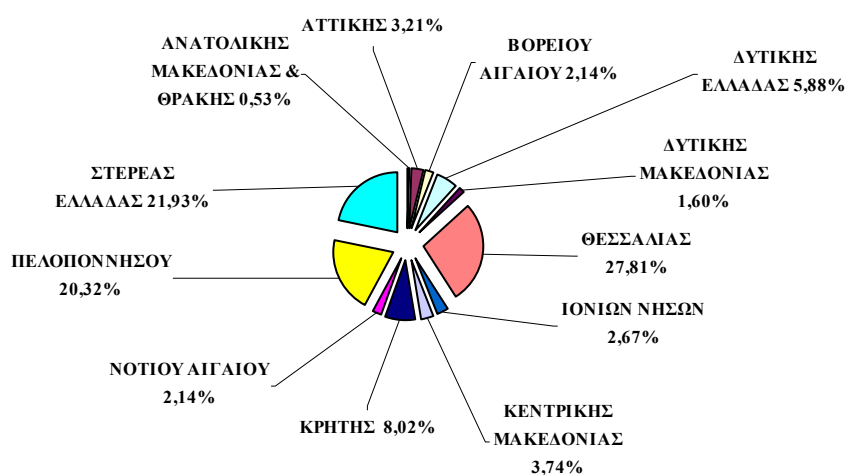
Η βιολογική κτηνοτροφία στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα η κτηνοτροφία αποτελεί τον πιο υποβαθμισμένο κλάδο, όχι μόνο της αγροτικής, αλλά και εν γένει της εθνικής οικονομίας. Είναι ενδεικτικό, ότι είναι ο μοναδικός τομέας απασχόλησης στον οποίο δεν παρατηρείται ανεργία. Είναι ένας τομέας ο οποίος συντηρείται από υπερήλικες ανθρώπους και από τις επιδοτήσεις (Μυλωνά 2002).

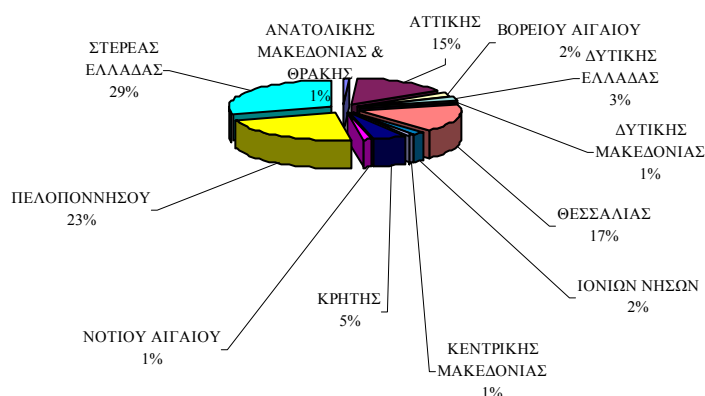
Τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναπτύσσεται και στη χώρα μας η βιολογική κτηνοτροφία.

Εικόνα 1. Κατανομή της έκτασης των βιολογικά πιστοποιημένων βοσκοτόπων ανά Περιφέρεια το 2002 (ΔΗΩ 2002).

Εικόνα 2. Αριθμός παραγωγών που ασκούν βιολογική κτηνοτροφία ανά Περιφέρεια το 2002 (ΔΗΩ 2002).

Εικόνα 3. Κατανομή αριθμού βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων ανά Περιφέρεια το 2002 (ΔΗΩ 2002).

Ωστόσο, η βιολογική κτηνοτροφία στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη έναντι της εκτατικής. Μετά την επεξεργασία σχετικών στοιχείων προέκυψε ότι στις περισσότερες

περιφέρειες τα ποσοστά άσκησης της βιολογικής κτηνοτροφίας είναι κατά πολύ μικρότερα από τα αντίστοιχα της εκτατικής.

Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας πρωτογενών στοιχείων σχετικά με την έκταση εφαρμογής της βιολογικής κτηνοτροφίας στις διάφορες ελληνικές περιφέρειες δίδονται στους πίνακες 1 και 2. Τα πρωτογενή στοιχεία συλλέχθηκαν από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος (ΕΣΥΕ 2000) και τη ΔΗΩ (2002), το μεγαλύτερο ελληνικό οργανισμό πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων και αφορούν την περίοδο 2000 – 2002.

Πίνακας 1. Δείκτες εφαρμογής βιολογικής κτηνοτροφίας σε περιφερειακό επίπεδο στην Ελλάδα για την περίοδο 2000 – 2002 (αριθμός ζώων).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Λόγος βιολογικής /συμβατική	Ποσοστό (%)
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	0,00032	0,03
ΑΤΤΙΚΗΣ	0,00544	0,54
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,00196	0,20
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,00061	0,06
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,00057	0,06
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	0,00397	0,40
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0,00231	0,23
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,00010	0,01
ΚΡΗΤΗΣ	0,00138	0,14
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,00133	0,13
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	0,00534	0,53
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,00413	0,41

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2000, ΔΗΩ 2002.

Πίνακας 2. Δείκτες εφαρμογής βιολογικής κτηνοτροφίας σε περιφερειακό επίπεδο στην Ελλάδα για την περίοδο 2000 – 2002 (έκταση βοσκοτόπων).

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Λόγος βιολογικής /συμβατική	Ποσοστό (%)
ΑΤΤΙΚΗΣ	0,021	2,08
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,028	2,82
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,008	0,84
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,054	5,40
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	0,289	28,85
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0,031	3,09
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,010	1,05
ΚΡΗΤΗΣ	0,008	0,79
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,020	1,97
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,094	9,38
ΗΠΕΙΡΟΥ	0,135	13,53

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2000, ΔΗΩ 2002.

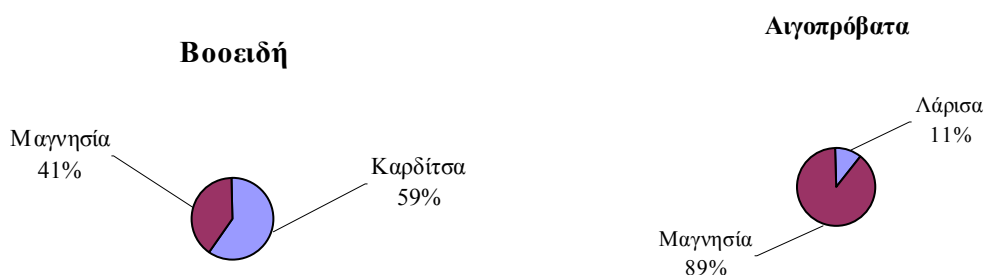
Η βιολογική κτηνοτροφία στη Θεσσαλία

Σε γενικές γραμμές τα ποσοστά εφαρμογής της βιολογικής κτηνοτροφίας σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας είναι αρκετά ικανοποιητικά σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Ωστόσο, η χωρική κατανομή αυτής στο εσωτερικό της Περιφέρειας εμφανίζεται ιδιαίτερα ανομοιόμορφη, χαρακτηριζόμενη από έντονες χωρικές συγκεντρώσεις σε μεμονωμένα σημεία (π.χ. Ανάβρα Ν. Μαγνησίας) (Πίνακας 3, Εικόνες 4 και 5).

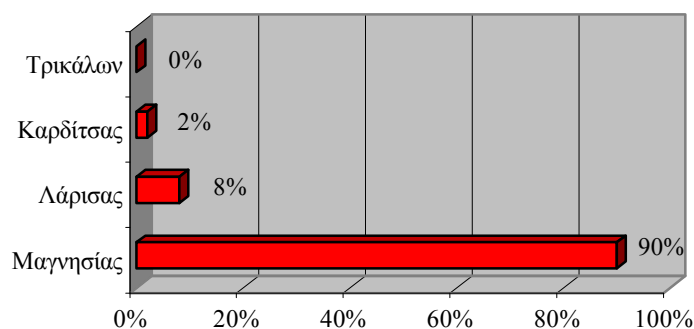
Πίνακας 3. Η βιολογική κτηνοτροφία σε επίπεδο Νομών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.

ΝΟΜΟΣ	Βοοειδή	Πρόβιατα	Αίγες
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	150	0	0
ΛΑΡΙΣΑΣ	0	1.256	27
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	105	2.880	7.170
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	0	0	0

Πηγή: ΠΙΝΔΟΣ Κ.Σ.Σ. 2003.

Εικόνα 4. Κατανομή βιολογικής κτηνοτροφίας ανά είδος ζώου και Νομό το έτος 2002 στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (ΠΙΝΔΟΣ Κ.Σ.Σ. 2003).

Εικόνα 5. Κατανομή κτηνοτρόφων που ασκούν βιολογική κτηνοτροφία ανά Νομό το έτος 2002 στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (Φούκα 2004).

Εάν τα ανωτέρω ποσοστά συγκριθούν με τα αντίστοιχα της συμβατικής κτηνοτροφίας ανά Νομό, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειονότητα των κτηνοτρόφων ιδίως στους Νομούς Τρικάλων, Καρδίτσας και Λάρισας ασκούν συμβατική κτηνοτροφία.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι σε γενικές γραμμές η εφαρμογή του προγράμματος της βιολογικής κτηνοτροφίας σε επίπεδο Περιφέρειας Θεσσαλίας εμφανίζει πολλές προοπτικές, μια και πρόκειται για μια Περιφέρεια που χαρακτηρίζεται από αξιόλογα

ποσοστά άσκησης της βιολογικής κτηνοτροφίας έναντι της συμβατικής. Ωστόσο, θα πρέπει να μελετηθούν πολύ προσεκτικά οι δυνατότητες, σε πρώτη φάση, των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών όλης της Περιφέρειας για υποδοχή δραστηριοτήτων βιολογικής κτηνοτροφίας. Τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν είναι σίγουρα πολλά, μια και τα κέρδη για ένα κτηνοτρόφο που ασκεί βιολογική κτηνοτροφία είναι αρκετά μεγαλύτερα της συμβατικής. Ωστόσο, τα μειονεκτήματα (αυξημένες τιμές ζωοτροφών, ανυπαρξία εκτατικών βοσκοτόπων) είναι και αυτά σημαντικά και θα έπρεπε να μελετηθούν με ένα τρόπο που να συσχετίζει τις ωφέλειες με τα κόστη και να προτείνει τη βέλτιστη λύση, τόσο από οικονομική όσο και από περιβαλλοντική άποψη.

Τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από μια τέτοια ανάλυση και αξιολόγηση θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν από το αρμόδιο Υπουργείο για την ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας πολιτικής στήριξης των βιολογικών μεθόδων παραγωγής. Εξέχουσα θέση σ' αυτή την πολιτική, μεταξύ άλλων, θα πρέπει να έχουν και οι ενέργειες στήριξης των συλλογικών φορέων και δραστηριοτήτων στις περιοχές ενδιαφέροντος, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις επιμέρους πολιτικές ενίσχυσης του μεταβατικού σταδίου από τη συμβατική στη βιολογική κτηνοτροφία.

Η κατανόηση της συμβολής των βιολογικών μεθόδων παραγωγής στη βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στη χώρα μας είναι ένα θέμα μείζονος σημασίας, στο οποίο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή τόσο από τις αρμόδιες αρχές, όσο και από τους παραγωγούς και καταναλωτές, ενόψει των μεγάλων αλλαγών των διατροφικών προτύπων που συντελούνται παγκοσμίως.

Βιβλιογραφία

- ΔΗΩ. 2002. Στατιστικά στοιχεία για την εφαρμογή των προγραμμάτων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας στην Ελλάδα. <http://www.dionet.gr>.
- ΕΣΥΕ. 2000. Στατιστικά στοιχεία σχετικά με την άσκησης των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα στην Ελλάδα.
- Λουκάκης, Κ. 2001. Βιολογική κτηνοτροφία στην Ευρώπη: Στόχοι και Προοπτικές. Μέρος της ομιλίας με τίτλο Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τις βιολογικές εκτροφές στο σεμινάριο της Βαλκανικής & Παρευξείνιας Κτηνιατρικής Εταιρείας «Η Ευρωπαϊκή κτηνιατρική νομοθεσία στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των υπό ένταξη υποψήφια χωρών». Καβάλα.
- Μυλωνά, Κ. 2002. Βιολογική κτηνοτροφία. Δυνατότητες για την ελληνική αιγοπροβατοτροφία. <http://www.istoselides.gr/Τοπική ανάπτυξη>.
- ΠΙΝΔΟΣ Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού (Κ.Σ.Σ.). 2003. Διαγνωστική έκθεση βιολογικής κτηνοτροφίας. Δίκτυο Πληροφόρησης & Υποστήριξης του Πληθυσμού της Θεσσαλικής Υπαιθρου. Λάρισα.
- Φούκα, Α. 2004. Βιολογική Κτηνοτροφία. Πτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Διαχείρισης Αγροτικού Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων (ΠΣΕ). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος.
- Borell, E. and J.T. Sorensen. 2004. Organic livestock production in Europe: aims, rules and trends with special emphasis on animal health and welfare. Article in press.
- Pacini, C., A. Wossink, G. Giesen and R. Huirne. 2004. Ecological – economic modeling to support multi-objective policy making: a farming systems approach implemented for Tuscany. *Agriculture Ecosystems & Environment*, 102: 349-364.

The application of the parliamentary law 1804/99 referring to organic livestock raising in the Thessaly Region

O. Christopoulou¹ and S. Bakopoulou²

¹University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development, Pedion Areos 383 34 Volos, Greece, e-mail: ochris@prd.uth.gr

²University of Thessaly, Department of Planning and Regional Development, Master Studies Program, Pedion Areos 383 34 Volos, Greece, e-mail: sobakop@prd.uth.gr

Summary

The objective of this study was to evaluate the application of organic livestock raising program in the Thessaly region. We found out that the shares of the Thessaly region regarding the application of organic livestock raising, are sufficient. According to specific data collected in 2002, the Thessaly region is classed third regarding the overall distribution of the organic rangelands in Greece, first regarding the overall distribution of the organic farmers and third regarding the overall distribution of organic animals. On the other hand, the organic livestock raising in the interior of the region is extremely unevenly distributed. In specific areas, i.e. Anavra village in Magnesia prefecture, it is referred very important organic livestock raising, while in other places there are no organic animals. These findings have showed that one program about the optimal application of organic livestock raising program has to be developed in the region in order to help the residents of mountainous areas to maintain their income and also to protect the renewable natural resources according to the principles of sustainable development.

Key words: Organic livestock raising, Thessaly, rangelands.